

ТВОРЧИЙ ВНЕСОК АРХІТЕКТОРА ВЛАДИСЛАВА САДЛОВСЬКОГО У РОЗВИТОК ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ШКОЛИ

*Кандидат архітектури,
старший викладач кафедри дизайну та основ архітектури
Національний університет “Львівська політехніка”, Львів
yuliana.r.petrovska@lpnu.ua
orcid: 0000-0001-8519-7065*

© Петровська Ю., 2019

<https://doi.org/10.23939/sa2019.02>.

Висвітлено аспекти архітектурно-художньої творчості професора архітектури Владислава Садловського, а також його внесок у архітектурну спадщину Львова періоду сецесії. Проаналізовано архівні навчальні програми архітектурної школи згаданого періоду, художні дисципліни та методи їх викладання.

Ключові слова: архітектурна школа, Владислав Садловський, художні дисципліни, архітектурні будівлі та споруди, мистецтво, сецесія.

Постановка проблеми

25 червня 2019 року виповнилося 150 років від дня народження відомого львівського архітектора, дизайнера, реставратора та педагога львівської архітектурної школи Владислава Садловського, автора низки сецесійних споруд у Львові та за його межами. Важливим є неодноразово засвідчувати великий внесок львівського архітектора австрійського періоду у розвиток архітектури Львова.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Короткі біографічні дані про В. Садловського в енциклопедичних виданнях та інтернет-ресурсах наводять львівські науковці Ю. Бірюльов, Ю. Смірнов, В. Тимофієнко, польські дослідники С. Бжозовський (S. Brzozowski) та інші. Здебільшого публікації науковців зосереджені на описі кращих проектів В. Садловського. В цій статті детальніше проаналізовано навчальні плани з архівів Політехнічної школи цього періоду, зазначені назви та зміст навчальних дисциплін, котрі викладав В. Садловський. Також описано об'єкти за проектами архітектора. Показано синтез у його творчості, що полягав не лише в проектуванні архітектурних будівель, їх реставрації, а й дизайні інтер'єрів та предметів повсякденного вжитку.

Мета статті

Мета статті – вшанувати пам'ять великого архітектора-практика, котрий протягом 1911–1935 рр. завідував кафедрою художнього спрямування у Політехнічній школі Львова та визнання його вагомому внеску в архітектуру нашого міста; висвітлити творчий доробок архітектора, автора великої кількості архітектурних будівель Львова періоду сецесії кінця XIX – початку XX ст., котрі стали знаковими у місті.

Виклад основного матеріалу

Владислав Олександр Садловський (рис. 1) – один із найяскравіших архітекторів за часів Австро-Угорщини. Народився у Львові, в родині архітектора Віктора Садловського та Марії з

Равських, яка також походила із львівських архітекторів. Закінчивши львівську реальну школу Владислав навчався у Львівській, згодом – у Віденській політехніці.

Протягом 1888–1892 років навчався у Львівській політехнічній школі, а у 1892–1894 роках – у Віденській політехніці, де згодом, упродовж 1894–1896 років був асистентом на кафедрі ручного та орнаментального рисунку в Отто Грубера. У 1897 р. у Львові отримав диплом інженера. Викладав рисунок у Державній промисловій школі у Львові протягом 1899–1911 років.

Владислав Садловський свої знання, навички в архітектурному проектуванні, скульптурному оздобленні будівель та їх внутрішніх просторів передавав численним учням. У 1911–1935 р. як інженер-архітектор, професор архітектури Політехнічної школи у Львові, на архітектурному відділі очолював кафедру декоративного рисунку та декорування інтер'єрів (1911–1919 рр.), згодом її перейменували на кафедру прикладного мистецтва та декорування інтер'єрів (1919–1935 рр.), був деканом архітектурного факультету, отримав звання професора звичайного. На кафедрі рисунку та орнаментування В. Садловський викладав художні дисципліни, серед яких:

Декоративний рисунок 1 (щотижня 6 год рисунку в обох півріччях на Відділі архітектури, для інших Відділів рекомендовано щотижня 4 год рисунку в обох півріччях). Загальне методичне вишколення рисунку. Рисунки рослин і птахів.

Декоративний рисунок 2 (щотижня 4 год рисунку в обох півріччях). Декоративний рисунок історичних пам'яток архітектури. Вправи стилізації природних форм.

Стилізація форм (щотижня 1 год лекції в обох півріччях). Зміна природних форм за допомогою їх стилізації. Побудова форми, мотив оздоблення. Композиція, як засіб об'єднання, використання в архітектурі, в різних матеріалах. Площинна і рельєфна композиція.

Декорування інтер'єру (щотижня 1 год лекції і 4 год проектування в обох півріччях). Розвиток декору та устаткування житлового будинку від історичних часів до сучасності. Проектування інтер'єрів, дизайн інтер'єрів промислових об'єктів, малих архітектурних форм декоративного значення (Рис. 2) (ДАЛО. Ф. 27. Оп. 3. Спр. 448. Арк. 57).



Рис. 1. Фото В. Садловського 1896 р.
(Atelier Gutsch, 1896)

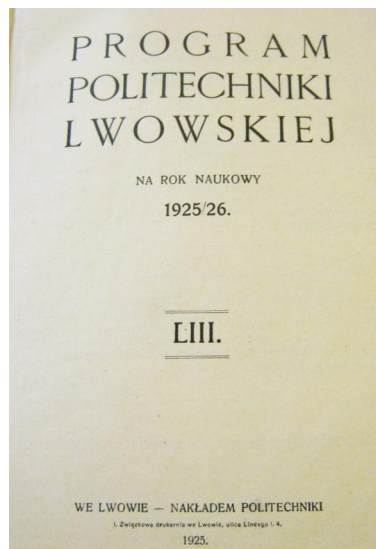
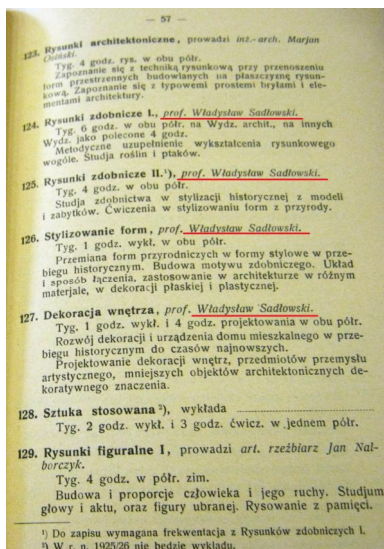


Рис. 2. Титульна сторінка та аркуш робочої програми
Політехнічної школи за 1925–1926 н.р. (ДАЛО. Ф. 27. Оп. 3.
Спр. 448. Арк. 57)



Владислав Садловський був членом екзаменаційної комісії із захисту дипломних робіт Відділу архітектури. В особовому складі професорів зазначено, що В. Садловський інженер, професор звичайний орнаментальних рисунків та дизайну інтер'єрів, інженер з цивільної архітектури (рис. 3) (ДАЛО. Ф. 27. Оп. 2. Спр. 1855. Арк. 2, 63).

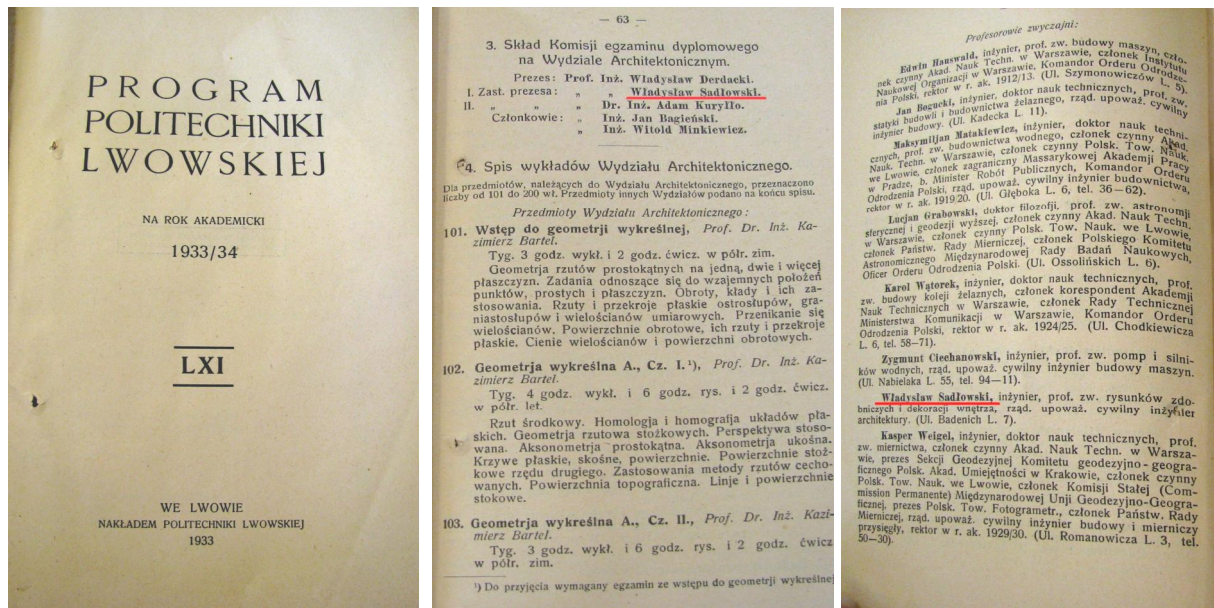


Рис. 3. Титульна сторінка та аркуш робочої програми Політехнічної школи за 1933–1934 н.р.
(ДАЛО. Ф. 27. Оп. 2. Спр. 1855. Арк. 2, 63)

З середини 90-х років XIX ст. у Львові впевнено утверджується новий, оригінальний художній напрям – сецесія, який набуває тут локального забарвлення, а також все міцніше проникає до суспільної свідомості (Бірюльов Ю., 2005). Прагнення до синтезу мистецтв – провідна тенденція творчості митців нового стилю. Саме творчість викладачів та випускників архітектурного відділення Львівської політехніки визначили сецесійне обличчя Львова та привели до глибокої архітектурної трансформації міське середовище (Бірюльов Ю., 2005).

Наприкінці XIX ст. – початку XX ст. місто пережило будівельний бум, що сприяло швидкому розвитку мистецтва архітектури, причому архітектори орієнтувалися на столичну архітектурну школу Відня. У 1897 році у Відні утворили творче об'єднання сецесіон, яке сприяло розвитку стилю модерн. Вже у 1899–1900 рр. у Львові з'явилися перші будинки з елементами модерну, який отримав місцеву назву – сецесія, що красномовно свідчить про вплив віденської школи. Видатні львівські архітектори Владислав Садловський, Альфред Захаревич, Тадеуш Обмінський знаходились під впливом теорії і творів віденця Отто Вагнера, але львівська сецесія спиралася і на багатий історичний досвід Львова. В 1897–1908 роках сецесія звертала увагу орнаментальним етапом. В творах цього періоду зображальне значення мав орнамент. Фасади та вестибюльні групи кращих будинків 1903–1908 рр. становлять приклад композиційного об'єднання будівельної конструкції та орнаменту; металеві, скульптурні, керамічні оздобы, вітражі, мозаїки та розписи пропорційно відповідають архітектурі.

У 1899–1903 р. ідею синтезу конструктивної основи споруди та її архітектурно-художньої форми В. Садловський втілює у будівлі головного залізничного вокзалу Львова (рис. 4, 5). Щодня тисячі туристів та гостей міста вражає своєю величиною комплекс головного Львівського залізничного вокзалу, що є прикладом монументальної архітектурної споруди, запроектованої В. Садловським та групою архітекторів на зламі століть. Для його спорудження застосовано новітні технології, зокрема, залізобетонні конструкції склепіння головного куполу, понад 20 пішохідних тунелів, кіосків. Фасад центрального об'єму споруди виявляв внутрішній простір підвищеним порталом-аркою і великим світловим прорізом, заповненим художньо шліфованим склом з металевими рамами. Брама входу, виконана з кутого заліза, формою і зеленим забарвленням стилізувала стеблини. До наших днів частково зберігся критий перон вокзалу, що є прикладом єдності інженерної та художньої думки (Бірюльов Ю., 2008).



Рис. 4. Головна будівля Львівського залізничного вокзалу, 1904 р. (Мельник І., 2016)

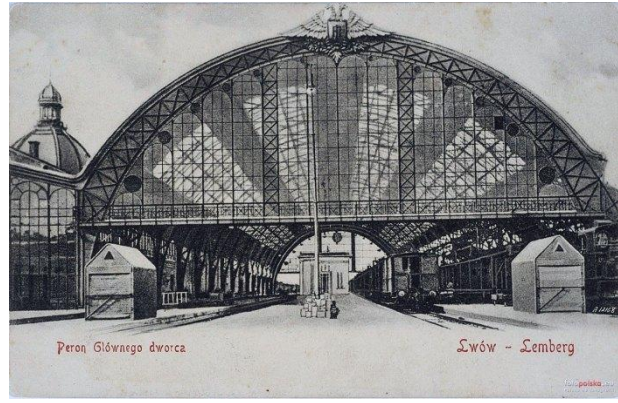


Рис. 5. Перон Львівського залізничного вокзалу, 1904 р. (Мельник І., 2016)

У прагненні створити живописний архітектурний образ В. Садловський у своїх будівлях використовує колір, фактуру, іноді домінуючу роль в декоративному вигляді фасаду відіграє метал, скульптурний декор (Бірюльов Ю., 2005). У 1906–1909 р. за проектом Владислава Садловського зведений будинок Художньо-промислової школи, в якому всі оздоби ненав'язливо підкреслюють монументальний характер архітектури, зокрема декоративно ефекти досягнуті завдяки кольоровим плиткам облицювання з рисунком шахівниці у верхній частині фасаду, ліпнині та профілюванню (рис. 6) (Бірюльов Ю., 2008). У 1906 р. побудував В. Садловським спарена кам'яниця на вул. Яблоновських (сьогодні Шота Руставелі) № 8/8а, яка є чудовим взірцем “орнаментального” модерну (рис. 7). Фасад має вишукані форми із рясним декором з різноманітних матеріалів: цементу, вапна, металу, майоліки, кольорової дахівки. Привертають увагу металеві ґрати вхідних дверей та балконів. Декор вступає в інтеграцію з конструктивними частинами, не знижуючи, а визначаючи їх тектонічну виразність (Бірюльов Ю., 2008). Архітектурно-художні теми, розвинуті на фасадах будівель “орнаментальної” сецесії, також продовжено у внутрішньому просторі (Бірюльов Ю., 2005).



Рис. 6. Будинок Художньо-промислової школи, 1909 р. (Гуменний, 2017)



Рис. 7. Спарена кам'яниця на вул. Яблоновських (сьогодні Шота Руставелі), 1906 р. (Гуменний, 2017)

У 1902–1904 р. В. Садловський виконав модерністську перебудову – інтер'єру костелу сакраменток (тепер церква Пресвятої Трійці) на вул. Госевського (сьогодні – вул. Тершаківців). У 1908 р. В. Садловський спорудив нові заводські будинки Лікєро-горілчаного заводу Ю. А. Бачевського на Знесінні (вул. Б. Хмельницького, 112–116, тепер завод “Алмазінструмент”), використавши елементи раціонального модерну (рис. 9), та віллу художника Зигмунта Розвадовського на вулиці Котляревського, 27 у Львові, 1906 (рис. 8) (Бірюльов Ю., 2008).



Рис. 8. Вілла художника Зигмунта Розвадовського на вулиці Котляревського, 27 у Львові, 1906, (Гуменний, 2017)



Рис. 9. Нові корпуси фабрики Бачевських на вул. Хмельницького у Львові, 1908 році (Гуменний, 2017)

Владислав Садловський був членом Політехнічного товариства у Львові з 1900 р. Про авторитет молодого архітектора свідчить хоча б той факт, що у 1901–1904 роках його обирали до правління товариства. Входив до складу конкурсних журі відомих львівських проєктів: будинку Політехнічного товариства та костелу святої Анни у Львові.

Помер Владислав Садловський у Львові 21 травня 1940 р. та був похований на Личаківському цвинтарі, де його могилу можемо побачити і нині. Невідомий для більшості львів'ян, своєрідну пошану його пам'яті віддають лише споруджені ним будівлі.

Висновки

Владислав Садловський – один із провідних архітекторів цього періоду, під час проектування будівлі закладав принцип органічної цілісності, який означав зв'язок корисного і прекрасного, функціонального і естетичного (Бірюльов Ю., 2005). Працював у Західній Україні наприкінці XIX ст., дотримуючись стилю модерн і модернізованих форм історичних стилів. Один із творців львівської сецесії, застосовує комплексний підхід до проектування: митець працює над кожною деталлю будівлі екстер'єру, насичуючи фасади скульптурним декором, кованими елементами, ліпними орнаментами, кольоровими акцентами. Також велику увагу приділяє внутрішньому простору, проектуючи інтер'єри, оздоблюючи вестибюлі, сходові клітки, залежно від типу будівлі. Кращі будівлі міжвоєнного періоду пов'язані з іменами професорів архітектурного факультету Львівської архітектурної школи, зокрема Владислава Садловського та інших архітекторів. Протягом 24 років своє бачення архітектури, досвід у реальному проектуванні В. Садловський передає на практичних заняттях своїм студентам у Львівській політехніці.

Бібліографія

- Бірюльов Ю., 2008. Архітектура Львова: Час і стилі. XIII–XXI ст. Львів: Центр Європи.
- Бірюльов Ю., 2005. Мистецтво Львівської сецесії. Львів: Центр Європи.
- Program szkoły politechnicznej we Lwowie na rok naukowy 1925–1926 LIII. Fund 27. Inventory 3. T.1. File 448. Lviv: State archive of Lviv region.
- Учебные планы Политехники за 1933–1934 у.г. Ф. 27. Оп. 3. Т. 2. Спр. 1855. Арк. 176. Львів: ДАЛО.
- Тимофієнко В. Зодчі України кінця XVIII – початку XX століть. Біографічний довідник. [online]. Доступно: <http://www.alyoshin.ru/Files/publika/timofienko/tim_zodchi_031.html> [Дата звернення 15 вересня 2019].
- Бірюльов Ю., 2017. Лекція “Орнаментальна сецесія в архітектурі Львова” [online]. Доступно: <<https://lviv-online.com/ua/events/arts/lektsiya-ornamentalna-setsesiya-v-arhitekturi-lvova/>> [Дата звернення 17 травня 2017].
- Мельник І. Галицька брама. “Краківське Передмістя” [online]. Доступно: <<http://1256.lviv.ua/drughii-zaliznichnii-vokzal-u-lvovi/>> [Дата звернення 11 травня 2016].
- Гуменний В. Владислав Садловський і його 5 творів у Львові. Фотографії старого Львова [online]. Доступно: <<https://photo-lviv.in.ua/vladyslav-sadlovskiy-i-joho-5-tvorin-u-lvovi/>> [Дата звернення 2 січня 2017].

References

- Biryulev Y., 2008. Lviv Architecture: Time and Styles. XIII–XXI centuries. Lviv: Center of Europe.
- Biryulyov Yu., 2005. Art of Lviv Secession. Lviv: Center of Europe.
- Program szkoły politechnicznej we Lwowie na rok naukowy 1925–1926 LIII. Fund 27. Inventory 3. T.1. File. 448. Lviv: State archive of Lviv region.
- Curricula of the Polytechnic School 1933–1934. Fund 27. Inventory. 3. T. 2. File. 1855. Lviv: State archive of Lviv region.
- Timofiyenko V. Zochi Ukrainy kintsja XVIII – pochatku XX stolitta. Biographical Directory. [online]. Available: <http://www.alyoshin.ru/Files/publika/timofienko/tim_zochi_031.html> [Accessed September 15, 2019].
- Biriyulov Y., 2017. Lecture “Ornamentalna setsesiya v architecture Lvova” [online]. Available: <<https://lviv-online.com/ua/events/arts/lektsiya-ornamentalna-setsesiya-v-arhitekturi-lvova/>> [Accessed May 17, 2017].
- Melnyk I. Galytska brama. “Krakivske peredmistia” [online]. Available: <http://1256.lviv.ua/drughiizalaznichnii-vokzal-u-lvovi/> [Accessed May 11, 2016].
- Humennyi V. Vladislav Sadlovsky and his 5 creations in Lviv. Photos of old Lviv [online]. Available: <<https://photo-lviv.in.ua/vladyslav-sadlovskij-i-joho-5-tvorin-u-lvovi/>> [Accessed January 2, 2017].

Petrovska Y.

PhD, Senior Lecturer of the Department of Design and Fundamentals of Architecture

Lviv Polytechnic National University, Lviv

yuliana.r.petrovska@lpnu.ua

orcid: 0000-0001-8519-7065

ТВОРЧИЙ ВНЕСОК АРХІТЕКТОРА ВЛАДИСЛАВА САДЛОВСЬКОГО У РОЗВИТОК ЛЬВІВСЬКОЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ШКОЛИ

© Petrovska Y., 2019

Aspects of architectural and artistic creativity of professor of architecture Vladislav Sadlovsky, as well as his contribution to the architectural heritage of Lviv during the secession period are covered. The archival curricula of the architectural school of the mentioned period, art disciplines and methods of their teaching are analyzed. This year, June 25 marks the 150th anniversary of the birth of the famous Lviv architect, designer, restorer and teacher of the Lviv Architectural School Vladyslav Sadlovsky, author of a number of secession buildings in Lviv and beyond. It is important to repeatedly confirm the great contribution of the Lviv architect of the Austrian period in the development of Lviv architecture.

Brief biographical information about V. Sadlovsky in encyclopedic publications and online resources is provided by Lviv scientists Y. Biryulev, Y. Smirnov, V. Timofeenko, polish researchers Brzozowski S. and others. Mostly scientific publications focus on describing the best projects of V. Sadlovsky. In this article, the curricula for the archives of the Polytechnic School of this period, the names and contents of the disciplines were analyzed in detail, V. Sadlovsky taught. A description of the architectural projects is also given. The synthesis in his work is shown, which consisted not only in the design of architectural buildings, their restoration, but also in the design of interiors and everyday objects.

The purpose of the article is to commemorate the great architect-practitioner who during 1911–1935. He headed the department of artistic direction at the Lviv Polytechnic School and acknowledged his significant contribution to the architecture of our city. Illumination of the creativity of the architect, author of a large number of architectural buildings in Lviv during the secession of the late XIX – early XX century, which became a landmark in the city.

Vladislav Sadlovsky, one of the leading architects of the period, laid the principle of organic integrity when designing a building. Worked in Western Ukraine in the late nineteenth century, observing the Art Nouveau and modernized forms of historical styles. One of the creators of the Lviv secession, applies a complex approach to design: the artist works on every detail of the building exterior, saturating the facades with sculptural decor, forged elements, molding ornaments, colored accents. He also pays great attention to the interior space, designing the interiors, decorating the lobby, stairwells, depending on the type of building. The best buildings of the interwar period are related to the names of professors of the Faculty of Architecture of the Lviv Architectural School, in particular Vladyslav Sadlovsky and other architects. For 24 years, V. Sadlovsky has passed his vision of architecture and real design experience to his students at Lviv Polytechnic.

Key words: architecture school, Vladyslav Sadlovsky, art disciplines, architectural buildings and structures, art, secession.